

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

ERZURUM E ve H TİPİ CEZA İNFAZ KURUMLARI İNCELEME RAPORU

I. GİRİŞ

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonununun 9 Nisan 2008 tarihli 18'inci toplantısında aldığı karar doğrultusunda, “Her Türlü Şiddet, Kötü Muamele ve İşkence İle Ceza ve Tutukevleri İle İlgili Sorunların İncelenmesi” amacıyla Daimi Alt Komisyon kurulmuştur. Alt Komisyon, yürüttüğü çalışmalar kapsamında 14 Nisan 2009 tarihinde Erzurum E ve H Tipi Ceza İnfaz Kurumlarında incelemelerde bulunmuştur.

İncelemeye, Alt Komisyon Başkanı ve Çorum Milletvekili Murat YILDIRIM, Kahramanmaraş Milletvekili Fatih ARIKAN, Denizli Milletvekili Mithat EKİCİ, Sivas Milletvekili Malik Ecdar ÖZDEMİR katılmış, Komisyona Adalet Müfettişi (Cumhuriyet Savcısı) Mecit Gürsoy ve TBMM Uzman Yardımcısı Halil İbrahim BAYAR eşlik etmiştir.

II. KOMİSYONA YAPILAN BAŞVURULAR

23. Dönem 3. Yasama yılında Erzurum E ve H Tipi Ceza İnfaz Kurumlarından Komisyonumuza 63 başvuru yapılmıştır. Başvurularda, her yönetim değişikinde uygulamaların da değiştiği, dolayısıyla mevzuat yerine şahsi eğilimlerin uygulandığı, sosyal etkinliklerden faydalandırılmadıkları, elbiselerinin kendilerine verilmediği, telefonda Kürtçe konuşmadıkları, Kürtçe yayınların ceza infaz kurumuna sokulmadığı, radyo kullanılmasına izin verilmediği, yemeklerin iyi olmadığı ve sağlık hizmetlerinin yetersiz olduğundan şikayet edilmiştir.

Ayrıca, H Tipi Ceza İnfaz Kurumunda, yukarıda belirtilen şikayetlerle ilgili olarak şubat ve nisan ayları süresince bazı hükümlü ve tutuklular süresiz açlık grevi yapmışlardır. Alt Komisyon bu hususta da incelemede bulunmuştur.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

III. İNCELEMENİN AMACI

3686 sayılı İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanununun 6. Maddesine göre Komisyon, alt komisyonlar kurmak suretiyle çalışabilir ve 5. Maddesine göre; gerekli gördüğünde Ankara dışında incelemelerde bulunabilir. “Her Türlü Şiddet, Kötü Muamele ve İşkence İle Ceza ve Tutuklevleri İle İlgili Sorunların İncelenmesi” amacıyla kurulan daimi Alt Komisyon, faaliyet yılı içerisinde, muhtelif ceza infaz kurumlarında incelemelerde bulunmaktadır.

İncelemelerin genel amacı, ceza infaz kurumlarında, hükümlü ve tutukluların maddi ve manevi dokunulmazlığı haklarına ve ceza infaz kurumları yaşam koşullarına ilişkin sorunların olup olmadığının tespiti, tespit edilen sorunlarla ilgili olarak mevzuat değişikliğine veya uygulama safhasına ilişkin çözümler üretmektir.

Erzurum E ve H Tipi Ceza İnfaz Kurumlarında yapılan incelemenin amacı, Alt Komisyonun ceza infaz kurumlarına ilişkin genel inceleme amacı ve Komisyona yapılan başvurularda şikayet edilen hususlar doğrultusunda, hükümlü ve tutukluların yaşam koşulları, kurumlardaki sağlık hizmetleri, hükümlü ve tutukluların ıslahına ilişkin meslek edindirme kursları ve sosyal faaliyetler, ceza infaz kurumu yöneticileri ve personelinin tavır ve davranışları, kantin hizmetlerine ilişkin sorunlarla birlikte, ceza infaz kurumu personelinin sorunları hakkında tespitlerde bulunarak, çözümler üretmektir.

IV. İNCELEMEDE UYGULANAN YÖNTEM

Alt Komisyon, ilk olarak Ceza İnfaz Kurumlarından Sorumlu Cumhuriyet Savcısı ve Kurum Yöneticileri ile toplantı yapmıştır. Toplantıda, yöneticilerle Erzurum E ve H Tipi Ceza İnfaz Kurumlarından gelen şikayetlerle ilgili olarak görüşme yapılmıştır.

Bu görüşmeden sonra Alt Komisyon, kendi seçtiği koğuşları ve odaları ziyaret etmiş, hükümlü ve tutuklularla yapılan görüşmeler sırasında koğuşta bulunan tüm görevliler dışarıya çıkarılarak hükümlü ve tutukluların baskı altında kalmadan, rahat bir şekilde konuşmaları sağlanmıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı

V. İNCELEMELER

1. Ceza İnfaz Kurumları Yöneticileri ile Yapılan Görüşmeler

Alt Komisyonun Erzurum E ve H Ceza İnfaz Kurumları Yöneticileri ile yaptığı toplantıda, her iki ceza infaz kurumundan da sorumlu Ceza İnfaz kurumu Savcısı, ceza infaz kurumunda her türlü uygulama ve işlemin mevzuat hükümleri çerçevesinde yapıldığını belirterek bazı hükümlü ve tutukluların sosyal faaliyetlerde kendi belirledikleri kişilerle beraber olma taleplerini yerine getirmedikleri için süresiz açlık grevine başladıklarını ifade etmiştir. Ceza İnfaz Kurumu Savcısı, terör suçları nedeniyle hükümlü ya da tutuklu olarak bulunanların diğer suçlardan hükümlü ya da tutuklu durumunda bulunan kişileri terör örgütüne çekebilmek için organize tavır içinde olduklarını, bu yüzden, sosyal faaliyetleri, terör suçları nedeniyle hükümlü ya da tutuklu bulunanlarla diğer hükümlü ve tutukluların temasını engelleyecek şekilde planladıklarını açıklamıştır.

Alt Komisyonun incelemelerde bulunduğu tüm ceza infaz kurumlarında şikayet edilen sağlık hizmetlerinin iyi işlememesinin, sağlık personeli yetersizliğinden kaynakladığı, Erzurum E ve H Ceza İnfaz Kurumları yöneticileri tarafından da dile getirilmiştir.

Komisyonla ulaşan başvurularda yoğun olarak şikayet edilen telefonda ve sosyal faaliyetlerde Kürtçe konuşmaya ilişkin ise; bu hususta mevzuat hükümlerinin uygulandığı, mevzuata aykırı bir işlem yapılmadığı ifade edilmiştir.

Sosyal etkinlikler için fiziki imkanların yetersiz olduğu, ancak yine de sosyal etkinliklerin fiziki imkanların elverdiği ölçüde yapılabildiği belirtilerek sosyal etkinlik halindeyken Kürtçe konuşmanın yasak olduğuna ilişkin şikayetlere ilişkin olarak, bu hususta mevzuat hükümlerinin uygulandığı, sosyal faaliyetlerin amacı dışında kullanımı halinde müdahale edildiği, mesela, futbol oynamak için koşullarından çıkartılan hükümlü ve tutukluların, futbol oynamayı bırakıp bir köşede toplanarak sohbet etmeye başladıklarını bu durumda hemen müdahale edildiği bilgisi verilmiştir.

Hükümlü ve tutukluların, uzun frekanslı radyolarla, terör örgütünün Türkiye dışından, hükümlü ve tutuklulara talimatlar veren yayınlar yapan kanallarını dinleyebildikleri tespit edildiği için, sadece kısa frekanslı radyoların verildiği vurgulanmıştır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

Hükümlü ve tutuklulara yakınlarının getirdiği elbiselerin giyilemeyecek kadar eski olmadıktan sonra verildiği, ayrıca ceza infaz memurları ve jandarmanın kıyafetlerine benzer kıyafetlerin de güvenlik gerekçesiyle hükümlü ve tutuklulara verilmediği ifade edilmiştir.

Ayrıca, süreli ve süresiz yayınların hükümlü ya da tutuklulara sağlandığı belirtilerek, Erzurum iline gelen, mahkemelerce yasaklanmamış, her türlü süreli yayınların ve diğer yayınların talep halinde hükümlü ve tutuklulara verildiği, ancak, mevzuata göre ceza infaz kurumu güvenliğini tehlikeye hiçbir yayın hükümlüye verilmediği, bu hususta takdir yetkisinin idarede olduğu açıklanmıştır.

2. Hükümlü ve Tutuklularla Yapılan Görüşmeler

Alt Komisyon, Erzurum E ve H Tipi Ceza İnfaz Kurumları'nda dörder koğuştta olmak üzere toplam 8 koğuştta, 88 hükümlü ya da tutuklu ile görüşmüştür. Heyet, ilk olarak E Tipi Ceza İnfaz Kurumunda görüşmeler yapmıştır. Öncelikle 8 adet bayan hükümlü ve tutuklunun bulunduğu koğuştta yapılan incelemede, hükümlü ve tutuklular, kapasite fazlalığı nedeniyle 5 aydır spor faaliyetlerine çıkarılmadıklarını, bayan oldukları için, bayan ceza infaz memuru eşliğinde spor faaliyetlerine çıkarılacaklarının ceza infaz kurumu idaresince bildirildiğini, ancak, yeterli bayan ceza infaz memuru olmadığı için, sosyal etkinliklerden faydalanamadıklarını belirterek, buldukları koğuştun ceza infaz kurumunun kuzey cephesine tekabül etmesi nedeniyle, yeterince ısınmadığından şikayetçi olmuşlardır.

Ayrıca hükümlü ve tutuklular, telefonda rahatça Kürtçe konuşamadıklarından da yakınarak, ceza infaz kurumu yöneticilerinin belirttiğinin aksine istedikleri her türlü gazeteyi elde edemediklerini, sadece belirli gazetelerin kendilerine verildiğini ifade etmişlerdir.

Hükümlü ve tutuklular son olarak, ceza infaz kurumunda işkence ve onur kırıcı muameleye maruz kalmadıklarını belirtmişlerdir.

Heyet, daha sonra 6 tane bayan tutuklunun bulunduğu bir koğuştta görüşme yapmıştır. Görüşmede, tutuklular ceza infaz kurumuna yeni geldiklerini, yaşam koşulları hakkında herhangi bir şey söylemenin mümkün olmadığını söylemekle beraber, istedikleri kitapların kendilerine verilmediğini ifade etmişlerdir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

13 adet çocuk hükümlü ve tutuklu grubunun bulunduğu koşu da incelemede bulunan Heyet, hükümlü ve tutuklularının yemeklerin yetersiz olduğu Őikayeti haricinde başka Şikayetleri olmadığı tespit etmiştir.

Daha sonra 13 adet çocuk tutuklunun bulunduğu başka bir koŐuŐta inceleme yapan heyete, tutuklular, sağlık hizmetlerinin iyi iŐlemediđi, televizyon ve çay içmek için semaverlerinin olmadığı çünkü, bunları temin edecek maddi olanaklarının olmadığı ve spor faaliyetlerinin yetersizliği konusunda yakınmıŐlardır.

Bu koŐuŐta yapılan incelemeden sonra, 13 adet yabancı hükümlü ve tutuklunun bulunduğu koŐuŐta görüşme yapılmıştır. Görüşmede, sıcak suyun yetersizliği ve sağlık hizmetlerinin iyi olmadığı yönünde Őikayetler olmuŐtur.

Heyet E Tipi Ceza İnfaz Kurumunda son olarak 16 adet hükümlü ve tutuklunun bulunduğu koŐuŐta, ceza infaz kurumu doktorunun iyi tedavi etmediği, hastaneye sevklerin yapılmadığı, sıcak suyun yeterli olmadığı ve ceza infaz kurumu yöneticilerinin hükümlü ve tutuklularla yeterince ilgilenmedikleri Őikayetlerinde bulunulmuŐtur.

Erzurum E Tipi Ceza İnfaz Kurumu'nda yapılan inceleme ve görüşmelerini tamamlayan Heyet, H Tipi Ceza İnfaz Kurumunda inceleme ve görüşmelere devam etmiştir.

Kütüphanede sosyal faaliyet halinde bulunan 7 adet hükümlü ve tutuklu ile yapılan görüşmede, hükümlü ve tutuklular, sosyal faaliyetlerde Kürtçe konuŐmalarının yasaklandığını, faaliyet halinde iken görevli ceza infaz memurunun bu konuda tutanak tuttuğunu ifade etmişlerdir.

Görüşmede, sosyal faaliyetlere idarenin belirlediği listedeki kişilerle değil, kendi seçtikleri kişilerle katılmak istediklerini belirten hükümlü ve tutuklular, idarenin sosyal faaliyet listelerini belirlerken kendi isteklerini de dikkate alması gerektiğini dile getirmişlerdir.

Ayrıca, sosyal faaliyetlerin yeterli olmadığı ve bir hafta çıkartılıp, diğer hafta ıkarılmadıkları, etkinliklerin düzenli olarak yapılmadığından ve ailelerinin getirdiği elbiselerin ceza infaz kurumu yöneticileri tarafından eski olduğu gerekçesiyle içeriye alınmadığı ifade edilmiştir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

Kütüphane faaliyetinin haftada yaklaşık 2-3 saat olduğu, bu süre zarfında herhangi bir kitap okumanın mümkün olmadığı, dışarıdan istedikleri süreli ve süresiz yayınların ise; değişik gerekçelerle kendilerine verilmediği belirtilmiştir.

Son olarak ceza infaz kurumu yönetiminin keyfi uygulama ve işlemlerde bulunduğu, hükümlü ve tutuklulara baskı yapıldığı ifade edilmiştir.

Heyetin 4 adet tutuklunun bulunduğu başka bir koğuştta yaptığı görüşmede, tutuklular, ceza infaz kurumu yönetiminin keyfi uygulamaları nedeniyle 8 aydır sosyal etkinliklere katılmadıklarını ifade ederek, sosyal etkinliklere katılabilmenin idarenin takdirinde keyfi kararlara bağı olduğunu belirtilerek, kendilerine gelen kolilerin 2-3 ay gecikmeli alındığı, mektupların da çok geç iletildiği dile getirilmiştir.

Bu görüşmeden sonra, Heyet H Tipi Ceza İnfaz Kurumundaki son görüşmesini 4 adet hükümlünün bulunduğu bir koğuştta yapmıştır. Görüşmede, ceza infaz kurumu tarafından günlüklerine el konulduğu, istedikleri gazetelerin çeşitli bahanelerle kendilerine verilmediği, istedikleri radyoları alamadıkları, ceza infaz kurumu tarafından verilen radyoların sadece belli kanalların yayınına alabildiği, spor ve sosyal faaliyetlerin yetersiz olduğu ve koğuştlarda battaniye masa gibi eşyaların yetersiz olduğu şikayetleri dile getirilmiştir.

VII. TAHLİL VE DEĞERLENDİRME

Komisyonumuz tarafından daha önceki raporlarda da belirtildiği üzere, tutuklu ve hükümlüler buldukları hukuki konum itibariyle devletin himayesi altındadırlar. Bu himaye toplumun suç ve suçludan arındırılmasını amaçladığı gibi, hükümlünün ıslah edilerek tekrar sosyal yaşama kazandırılmasını da hedefler. Amaç sadece ceza vermek değildir ve olmamalıdır da. Amaç suçun tekrar işlenmesini önlemek, suç işleyen kişiyi kazanmak, onu “Ötekileştirmek” yerine, saygın bir birey olmasını sağlamaktır.

Tüm bunların gerçekleşebilmesi Ceza İnfaz Kurumlarının fiziki şartlarının iyi olmasına, yasal düzenlemelere ve bunları uygulayacak personelin bilinçli, eğitimli ve yeterli olmasına bağıdır. Bu sayılanlardan bir veya birkaçında oluşacak eksiklik çok ciddi sıkıntıların oluşmasına sebebiyet verebilir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı

Ceza infaz kurumuna girmesiyle birlikte, birçok hakkını kullanamayan ve tamamen Devletin koruması ve güvencesi altına alınan hükümlü ve tutukluların, insan olma onuru, bir hak olarak varlığını sürdürmektedir. Bu nedenle, tutuklu ve hükümlülere insan onuruna uygun şekilde davranılması Devlet olmanın doğurduğu bir yükümlülüktür. Bu bağlamda, BM tarafından hazırlanan “Hükümlülere Uygulanacak Muameleye İlişkin Minimum Standart Kurallar” ile bu kuralların Avrupa versiyonu olan, “Hükümlülerin İyileştirilmeleri İçin Standart Asgari Kuralların Avrupa Metni” (Avrupa Cezaevi Kuralları olarak da adlandırılmaktadır) hükümlüler ve tutuklular açısından oldukça önemli standartları kapsamaktadır. Yasal mevzuatımız ve özellikle 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile de bu kurallarla uyum içerisinde bir düzenleme yapılmıştır. Fakat bununla birlikte aşağıda belirtileceği üzere gelişen koşulların zorunlu kıldığı bir takım değişikliklerin yapılması zarureti de vardır. Yasal düzenleme açısından çok fazla bir sorun olmamakla birlikte fiziki şartlar ve personel davranışları üzerinde durmakta fayda görülmüştür.

Erzurum E ve H tipi Ceza İnfaz Kurumlarında yapılan inceleme sonucunda ortaya çıkan değerlendirmelerimiz şunlardır:

Kalınan bazı koşullarda fiziki yetersizlikler belirlenmiştir. Örneğin E Tipinde, bayanların kaldığı bölüm binanın sonunda olduğundan sıcak suyun peteklere en son geldiği, bunun sonucunda da peteklerin yeterince ısınmadığı ve koşunun çok soğuk olduğu, petek talep edilmesine rağmen karşılanmadığı belirtilmiştir. Bayanların kaldığı diğer koşutta ise havalandırma bulunmayıp devamlı koşu içerisinde kalındığı ve havalandırmaya çıkılmadığı belirlenmiştir. Yemeklerin hep aynı tip çıkıp doyurucu olmadığı, çocuk bölümünde yatakların çok kötü olduğu, günde bir adet ekmek verilip bunun da yetmediği, maddi durumları iyi olmadığından televizyonlarının olmadığı, semaver temin edemediklerinden 5 aydır çay içemedikleri hususları iletilmiştir. Yabancıların kaldığı bölümün fiziki şartlarının çok kötü olduğu da komisyon tarafından gözlemlenmiştir. Ayrıca revire çıkmak için dilekçe verilmesine rağmen cevap verilmediği, kantin ve kitap listesi istenmesine rağmen listenin iletilmediği, dışarıdan gelen kolilerin 2-3 ay gecikmeli alındığı, mektupların çok geç iletildiği de vurgulanmıştır. Burada yaşayan kişilerin şartlarının olumsuz olması kendilerine uygulanacak olan eğitim programlarını da etkisizleştireceği muhakkaktır. Büyüme çağında

Erzurum E ve H Tipi Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı

olan bir çocuğun günde bir ekmekle yetinmesini beklemek hayatın olağan akışına aykırıdır. Bir semaverin teminin çok zor olmadığı da herkesçe malûmdur. Çözülmesi imkânsız olmayıp küçük bir müdahale ile halledilebilecek bu tür hususların şikâyete imkân vermeden idarece tespit edilerek çözümlenmesi sorunların büyümeden önlenmesini sağlayacaktır. Gezilen hücrelerin durumuna da değinmekte fayda vardır. 5275 sayılı ceza ve güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 63/4 maddesinde "Oda ve kısımlarda iklim koşulları göz önüne alınarak yeterli yer, ışık, ısınma, havalandırma ve hijyen sağlanır." İfadesinin yanında Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 150/3 maddesinde "Hücre, yaşamsal gereksinimleri karşılayacak şekilde ve özellikle, bel hizasında 100x75 cm ebadında penceresi olan ve en az odanın genişliğinde havalandırması bulunan dokuz veya on metrekare büyüklüğünde, duş ve tuvaleti olacak şekilde düzenlenir" şeklinde hükümler vardır. İnfaz Kurumunda incelenen hücrelerin bu niteliklere uymadığı, yaşamsal şartların çok kötü olduğu gözlemlenmiştir.

Tutuklu ve hükümlülerin aynı koğuştta kaldıkları görülmüştür. Az önce belirtilen Avrupa Cezaevi Kurallarında, tutuklu ve hükümlülerin ceza infaz kurumuna yerleştirilmeden önce çeşitli kıstaslara göre sınıflandırılmalarını ve bu sınıflandırmaya bağlı olarak yerleştirilmelerini öngörmektedir ki bu kıstaslardan birisi de kişinin hükümlü veya tutuklu olmasıdır. Hiçbir tutuklu istemediği halde hükümlülerle temas ettirilemez. Ancak rızaları varsa veya kendilerine faydalı nitelikte düzenlenen faaliyetler söz konusu ise hükümlülerle temas ettirilebileceklerdir. 5275 sayılı Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun 111. maddesi tutukluların tutukevlerinde veya buna maddî olanak bulunmadığı durumlarda kapalı ceza infaz kurumlarının sadece tutukluların konulması için ayrılmış özel bölümlerinde tutulacaklarını hüküm altına almıştır. Yine bu maddede tutukluların kendi aralarında sınıflandırılmak suretiyle yerleştirilmesi öngörülmektedir. Ayrıca Anayasamızın 38/4 maddesinde de " Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz." hükmü ile bu konuda bir güvence getirilmiştir. Bu nedenle, tutukluların hükümlülerden ayrı olarak, tutuklulara özgü bir yere konulması Anayasa gereğidir. Tutukluların, hükümlülerle aynı mekâna konulması hem masumiyet karinesinin hem de Anayasa'nın ihlalini oluşturur. Buna rağmen, birçok ceza infaz kurumunda olduğu gibi burada

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

da çeşitli sebeplerden ötürü bu konunun uygulanamadığı, hatta aynı eylemden tutuklu bulunanlar ile hükümlülerin birlikte kaldıkları gözlemlenmiştir.

Cezanın ıslah edici özelliğinin uygulanabilmesi ve kişilerin infaz kurumu dışındaki şartlara uyumlarının sağlanabilmesi hükümlülerin kendi aralarında iyi bir sınıflandırma yapılması ve bu sınıflandırmaya göre yerleştirilmelerine de bağlıdır. Sınıflandırma, hükümlünün kişisel özelliklerinin değerlendirilmesi ve kurum kaynaklarının hükümlü için en etkin bir şekilde kullanılmasını programlamanın yanında, hükümlünün yeniden sosyalleştirilmesi sürecinin de önemli bir başlangıç noktasını oluşturur. Burada önemli olan, ortak özellikler taşıyan suçluların aynı grupta değerlendirilmesi ve bu şekilde oluşturulan gruplara yeniden topluma kazandırmaya yönelik, her grubun özelliklerine göre farklı nitelik taşıyan programların uygulanmasıdır. 5275 sayılı yasada da ayrıntılı olarak hüküm altına alınan bu hususun bir an önce aktif ve verimli bir şekilde uygulanması infaz rejimi açısından büyük öneme haizdir.

Çok sık rastlanan şikâyetlerden biriside Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve diğer Hükümler Hakkındaki 45/1 Nolu Genelge'nin tam olarak uygulanmadığı hususundadır. Her ne kadar buradaki 10 saatlik sohbet hakkının en fazla süre olduğu, ceza infaz kurumunun şartlarına göre bu sürenin değişebileceği genelgede belirtilmiş ise de, bu hükmün, tutuklu ve hükümlüler tarafından "10 saat sohbet yapılmak zorunda" şeklinde algılandığı gözlenmiştir. Öncelikle bu husus kendilerine anlatılmalıdır. Bunun haricinde uzun süredir ortak kullanım alanlarına çıkılamadığı, sosyal aktivitelere katılmadıkları, bir hafta çıkıp bir hafta çıkarılmadıkları yönünde şikâyetler alınmıştır. Belirtilen Genelgenin ortak etkinlikleri düzenleyen üçüncü bölümünün 13. maddesinde "Güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen istekli hükümlü ve tutuklular, 10 kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde ve idarenin gözetiminde, açık görüş alanlarında veya diğer ortak yerlerdeki sosyal faaliyetler çerçevesinde haftada toplam 10 saati aşmamak üzere sohbet amacıyla bir araya getirilebilir. Bu faaliyet hafta içerisinde açık görüş, avukat ve ziyaretçi görüşlerini aksatmayacak şekilde yaptırılır." şeklinde hüküm bulunmaktadır. Aynı ortamda ve aynı kişilerle uzun süre birlikte kalmak zorunda bulunan hükümlüler için bu hak büyük öneme haizdir. İmkânların zorlanarak sosyalliğin gelişmesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı

adına genelgenin bu hükmünün en iyi şekilde uygulanması, ıslah fonksiyonunu da olumlu şekilde etkileyecektir.

Görüşülen tutuklu ve hükümlülerden bir bölümü de, yasal olan yayınlara ulaşamadıklarını, bazı gazete ve dergi ile Kürtçe kitapları okuyamadıklarını belirtmişlerdir. Bu konu 5275 sayılı Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 62. maddesinde;

“(1) Hükümlü, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir.

(2) Resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkartılan gazete, kitap ve basılı yayınlar, hükümlülere ücretsiz olarak ve serbestçe verilir. Eğitim ve öğretimine devam eden hükümlülerin ders kitapları denetime tâbi tutulamaz.

(3) Kurum güvenliğini tehlikeye düşüren veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmez.” Şeklinde hüküm bulunmaktadır. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 87. maddesinde de benzer şekilde düzenleme yapılmıştır. Tüzüğe göre kurum güvenliğini tehlikeye düşürme kıstasına karar verecek olan Eğitim Kuruludur. Burada uygulamalardan kaynaklanan bazı sorunlar görülmektedir. Örneğin “kurum güvenliğini tehlikeye düşürmek” tabiri soyut bir tabirdir ve uygulayıcılara göre farklılıklar arz etmektedir. Daha somut kriterler getirilerek idarenin takdir hakkının en aza indirilmesi sorunun çözümüne katkıda bulunacaktır. Mahkeme kararıyla yasaklanmayan tüm süreli-süresiz yayınların infaz kurumunda bulunanlar tarafından rahatlıkla okunabilmesinin yolu açılmalı ve bunun için de yasal düzenleme yapılmalıdır. Cumhuriyet savcılıkları ve mahkemeler tarafından sakıncalı görülmeyen yayınların eğitim kurulu tarafından yasaklanması için çok ciddi gerekçeler bulunması ve bu kararların istisnai olması gerekir. Okumak, yasaklanması değil özendirilmesi gereken bir eylemdir.

Ceza İnfaz Kurumunda ki özellikle bayan infaz koruma memurunun yetersizliği de öncelikle çözümlenmesi gereken sorunlar arasındadır. E tipinde 4 adet görevlinin olduğu

Erzurum E ve H Tipi Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı

dikkate alındığında, mevcut sayıyla iç güvenliğin sağlanıp hizmetlerin yerine getirilmesi, eğitim ve sosyal faaliyetlerin uygulanmasının zorluğu muhakkaktır. Bu da infaz kurumundan ve infaz rejiminden beklenen amaçları sağlayamama gibi bir durum ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca mevcut personelin sayı olarak yeterli duruma getirilmesinin yanında yaptıkları işin hassasiyeti de göz önüne alınarak insan hakları ve insan psikolojisi başta olmak üzere yeterli bir eğitimden geçirilmeleri gerekmektedir. Bunun yanında maddi durumlarında da iyileştirme yapılarak yaşam standartlarının yükseltilmesi, kendilerinden daha fazla verim alınması sonucunu doğuracaktır.

Tespit edilen bir diğer sorunda sağlık ile ilgilidir. Doktor kadrosunun boş olmasından dolayı haftada iki gün 08:00 ile 12:00 saatleri arasında sağlık hizmetleri İl Sağlık Müdürlüğünden temin edilen doktorlar tarafından giderilmeye çalışılmaktadır. Bu da tedavilerde doktorun hükümlü ve tutukluları yeterince muayene edememesini doğurmakta, neticede de verilen ilaçların tedavide etkili olmadığı şikâyeti ile karşılaşılmaktadır. İnfaz Kurumunda kadrolu doktorun bulunmasının temini yoluna gidilmelidir. Bu yapılan tedavinin şekli değil, amaca uygun olarak yapılmasını sağlayacaktır.

5275 sayılı Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 83. maddesinde; "Hükümlü, belgelendirilmesi koşuluyla eşi, üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile vasisi veya kayyımı tarafından haftada bir kez ve ayrıca kuruma kabullerinde, zorunlu hâller dışında bir daha değiştirilmemek üzere, ad ve adreslerini bildirdiği en fazla üç kişi tarafından, yarım saatten az ve bir saatten fazla olmamak üzere çalışma saatleri içinde ziyaret edilebilir." Şeklinde hüküm bulunmaktadır. Personel, güvenlik ve fiziki şartlar da önemli olmakla birlikte bu hakkın da üst limit olan bir saat olarak kullanılması, tutuklu ve hükümlü ile birlikte, kendisini özellikle uzak yerlerden ziyarete gelenler açısından da büyük önem taşımaktadır. Bölgenin yapısı ve ekonomik durumu dikkate alındığında maddi bir bedel ödeyip uzak mesafeden görüşe gelen kişilerin 30 dakika görüşürülmesinde yasal bir engel olmasa bile, görüşün amacına ne kadar uygun olduğu hususunun tekrar düşünülmesinde fayda vardır.

Gezilen bazı koşullarda ki hükümlü ve tutuklulardan, zaman zaman oluşan sıkıntıları idareye anlatmakta zorlandıkları, idarenin kendilerini dikkate almadığı, kurum savcısının ise koşullara hiç uğramadığı yönünde şikâyetler alınmıştır. Kurum Savcısı; Ceza *Erzurum E ve H Tipi Ceza İnfaz Kurumları İnceleme Raporu*

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı

İnfaz Kurumuna sık sık giderek idareyi denetlediğini, şikâyeti olan hükümlü ve tutuklular ile de görüşüğünü ancak koşulları gezmediğini ve bunu da uygun bulmadığını beyan etmiştir. Gezilen tüm koşullardan edinilen ortak kanaat; idare ile tutuklu ve hükümlüler arasında iletişim sorununun yaşandığı, gerekli diyalogun kurulamadığı şeklindedir. Kurum savcısının koğuş ziyareti yapıp tutuklu ve hükümlüler ile sık sık görüşerek sorunları yerinde dinleyip ihtiyaçları tespit ederek idareye yol göstermesi, idare ile tutuklu ve hükümlüler arasında bir denge unsuru görevi üstlenmesi, bu tür nitelikli infaz kurumlarında daha doğru bir yol olarak gözükmektedir. İletişimin doğru kurulması, insanların birbirini dinleyip anlamasından geçmektedir. Muhatabın tutuklu ve hükümlü olması bu durumu değiştirmemelidir. Ceza İnfaz Kurumlarında meydana gelen olaylardan ötürü bir hayli sıkıntılar yaşayan ülkemizin bundan sonra da benzer olaylarla anılmaması, tutuklu ve hükümlülerin davranışlarının yanında idarenin de gösterdiği yaklaşıma ve uygulamalara bağlıdır.

Tutuklu ve hükümlülerin yakınmalarından birisi de, dışarıdan gelen giysilerinin kendilerine eski oldukları için verilmediğidir. İlgililer maddi durumlarının iyi olmadığından bahisle yeni elbise almalarının mümkün olmadığı durumlarda, ailelerinden gelen giysileri kullanmak istemelerine rağmen, bunların yeni olmadığı gerekçesi ile kendilerine teslim edilmediğini ve kantinden yeni elbise almaya zorlandıklarını belirtmişlerdir. Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya Ve Maddeler Hakkında Yönetmelik'in 7. maddesinde "Hükümlülerin koğuş, oda ve eklentilerinde birer adet palto, manto ve mont, iki adet ceket veya ceket yerine kullanılabilen hırka, dört adet pantolon ve/veya etek, bayan için iki adet elbise, bir takım eşofman, dört adet gömlek, iki adet kazak, iki takım pijama, bir spor ayakkabısı, bir kışlık ayakkabı, bir iskarpin, üç adet tişört, iki adet kravat, bir adet kemer, gerektiği kadar iç çamaşırı, çorap, bir terlik, havlu ve bir bornoz ile kaşkol, 25/11/1925 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisâsı Hakkında Kanuna aykırı olmayan bir adet şapka bulundurulmasına izin verilir.

Hükümlüler; ceza infaz kurumu dışından getirilmesine izin verilen giyim eşyalarından eskijenlerini, yenileriyle değiştirebilir." Şeklinde düzenleme yapılmıştır. Bu hükmü çok katı bir şekilde uygulamak çeşitli mağduriyetlere sebep olabilir. Burada bulundurulacak eşyalar ve sayıları belirtilmiştir. Giyim eşyalarından eskijenleri yenileriyle değiştirmek ifadesinde yeniyi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı

hiç kullanılmayan şekilde algılamak yerine, hükümlünün kullanıp ta işine yaramayan bir elbiseyi kullanabileceği bir başkasıyla değiştirmek şeklinde uygulamak daha doğru olacaktır.

VII. SONUÇ ve KARAR

1. Ceza İnfaz Kurumunda bulunan oda ve hücrelerin insanların standart yaşamını sürdürecektir nitelikte olması için gerekli fiziki değişikliklerin yapılması, yerinde halli mümkün olan konuların büyümesine fırsat vermeden sona erdirilmesi, çocuk hükümlü ve tutukluların yaşı ve konumu itibarıyla sorunlarıyla daha yakından ilgilenilmesi, yemeklerin daha kaliteli ve doyurucu çıkması hususunda imkânların zorlanması gerekmektedir.

2. Adalet Bakanlığının Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve diğer Hükümler Hakkındaki 45/1 Nolu Genelgesinin, tutuklu ve hükümlülerin eğitimi ve sosyalleşmesi adına, tutuklu ve hükümlüler lehine uygulanabilmesi için fiziki şartların düzenlenmesi, personel sayısının ise yeterli hale getirilmesi gerekmektedir. Ziyaret saatlerinde olduğu gibi sosyal etkinliklerde de tutuklu ve hükümlülere yasal haklarının en üst limitte kullandırılması yoluna gidilmelidir.

3. 5275 sayılı Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 62. maddesi ile Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 87. maddesinde gerekli değişiklikler yapılarak, yasal olup yasaklanmamış ve hakkında toplatma kararı çıkarılmayan yayınların isteyen tutuklu ve hükümlüler tarafından satın alınabilmesi, Ceza İnfaz Kurumuna girişi yasaklanacak yayınlar ile ilgili olarak ta soyut değil somut kıstaslar getirilmesi gerekmektedir. Keyfi uygulamaların önüne geçmek ancak kural koymakla mümkün olmaktadır. Yasaklamak ise genel bir kural olmayıp ancak istisnai durumlarda başvuru bir yol olmalı ve çok haklı gerekçelere dayanmalıdır.

4. İnfaz koruma memurlarının sayı olarak yeterli hale getirilmelerinin yanında, yaptıkları işin hassasiyeti göz önüne alınarak insan hakları ve insan psikolojisi başta olmak üzere çok iyi bir eğitimden geçirilmeleri gerekmektedir. "Yarı mahkûm" oldukları da dikkate alınarak özlük haklarında iyileştirme yapılmalıdır.

5. Ceza İnfaz Kurumunda Devletin himayesinde bulunan tutuklu ve hükümlülerin yaşam ve buna bağlı olarak da sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı gözetilmesi gereken hususlardan birisidir. Haftanın belli günlerinde belli saat aralıklarında tedavi yerine, her gün

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

görev yapacak kadrolu hekimlerin görevlendirilmesini sağlayacak bir çözüme ulaşılması, kampus şeklindeki infaz kurumları için ise hastane kurulması mevcut yakınmaları sonlandıracaktır.

6. Hükümlüler Ceza İnfaz Kurumlarında mahkemeler tarafından kendilerine verilen cezayı çekmektedirler. Tutuklular ise kesin hüküm verilinceye kadar suçsuzdurlar. Cezanın nasıl infaz edileceği yasalarda belirtilmiştir. Bunun haricinde işlenen suç ne olursa olsun hükümlülere farklı davranılmamalı, İdare tarafından hükümlülerin ruh hali çok iyi analiz edilerek topluma yeniden kazandırılmaları hususunda üstün bir gayret sarf edilmelidir. Bu yapılırken de kendileri ile çok iyi iletişim kurulmalı, muhatap ile iletişim kurmadan yapılan faaliyetlerden sonuç alınmasının mümkün olmadığı hatırdan çıkarılmamalıdır.

7. Mevzuatın uygulanması sırasında yasal çerçeve içerisinde kalmak şartıyla hükümlülerin şartlarını zorlaştırmamaya gayret sarf edilmelidir.

8. Sınıflandırma ile tutuklu ve hükümlülerin farklı yerlerde bulundurulması ile eğitim ve öğretim programlarının uygulanması ıslah edicilikte önemli bir etkidir ve yasayla getirilen bir zorunluluktur. Tutuklu ve hükümlüler ile aynı eylemden tutuklu olanların farklı koşullarda bulundurulması kovuşturma ve soruşturmanın sıhhati açısından da önem arz etmektedir. Bu konuda bir an önce yasanın emredici hükümlerine uyulmalıdır.

Murat YILDIRIM
Çorum Milletvekili

Mithat EKİCİ
Denizli Milletvekili

Fatih ARIKAN
Kahramanmaraş Milletvekili

Malik Ecdar ÖZDEMİR
Sivas Milletvekili